

učilišta u Ljubljani; ing. P. Micić, rektor sveučilišta u Beogradu; dr. Stj. Bosanac, rektor Više pedagoške škole; bogoslovsko učilište u Makarskoj; bogoslovski fakultet u Ljubljani; pravni, filozofski, medicinski, veterinarski, tehnički i poljoprivredno-šumarski fakultet u Zagrebu; dr. Milovan Zoričić, predsjednik Upravnog suda u Zagrebu; gg. sveuč. profesori: dr. B. Eisner, dr. M. Senoa, dr. A. Barac, dr. I. Botteri, dr. E. Miloslavić, dr. B. Spišić, dr. F. Smetanka, dr. L. Bosnić, ing. Lj. Peterčić i dr. M. Gračanin; dr. Urban Talijski, prof. u Dubrovniku.

3. Bogoslovski je fakultet mjesto vijenca na pokojnikov odar sakupio svotu od 1660 dinara i na spomen pokojnika darovao je Hrvatskoj Akademskoj menzi u Zagrebu.

4. Pokojnik je oporučno ostavio svoje knjige bogoslovske i filozofske sadržaja Hrvatskoj Bogoslovskoj Akademiji, na čemu neka mu je izrečena ovdje javna i srdačna zahvala.

O 400-GODIŠNJEM JUBILEJU DRUŽBE ISUSOVE.

Dr. J. Oberški.

U životu mističkoga tijela Kristova, t. j. Crkve Kristove kao otajstvenog živog organizma, zapažamo čudnovatu pojavu, da taj organizam pokazuje, prema različitim životnim prilikama, posebnu snagu aktiviteta, koja odgovara upravo specifičnim potrebama odnosno vremena. Ovu činjenicu potvrđuje osobito osnutak i djelovanje Družbe Isusove u katoličkoj Crkvi.

Postanak D. I. pada u kritično vrijeme crkvene povijesti, kad je Luterov revolucionarni duh silovito ustao protiv hijerarhijskog auktoriteta u katoličkoj Crkvi, što joj ga je postavio njezin božanski osnivač. Tomu od Boga postavljenom auktoritetu postavio je Luter kao opreku privatni auktoritet pojedinačne ljudske samovolje. To je bio uzrok anarhije na području vjere i ćudoređa, što je kao neobuzdana bujica povukla sa sobom pretežni dio njemačkog naroda u protestantsko krivovjerje i otcijepila ga od živog stabla otajstvenog tijela Crkve Kristove.

U takvim prilikama Božja providnost uskrisuje junaka sasvim oprečna karakteru Luterovu. Bio je to sv. Ignacije Lojola, rodom Španjolac, a po zvanju vojnički časnik, koji je pod ravnanjem čudesnog promisla Božjega i rasvijetljen svrhunaravnom zrakom milosti herojskom spremnošću stavio sve svoje sposobnosti viteškog vojničkog temperamenta u službu Bogu i Crkvi, nalazeći u tom jedinu dostojnu svrhu svekolikog čovječjeg stremljenja i borbe za pravom pobjedom, koja završava nebeskom slavom. Osobni značaj i naravne sposobnosti Ignacijeve tipičan su primjer, kako svrhunaravna milost može da oplemeni bazu naravnih darova i sposobnosti tako, da donosi predivne svrhunaravne plodove. Duhu Luterove neobuzdanosti i anarhije u nepriznavanju svrhunaravnog auktoriteta

u ime blistave lažne slobode suprostavlja se duh uzorne i stroge discipline, podvrgnute upravljanju od Boga zajamčenog auktoriteta Crkve, koji donosi istinsku evanđeosku slobodu dušama pravednika, očeličenih u kušnjama. Karakter sv. Ignacija, prožet duhom vojničke stege, udara osebjuni pečat novoosnovanoj družbi, kojoj je on sastavio konstitucije, kad je sa svojih 6 drugova na blagdan Velike Gospe 1534. g. položio u Parizu na Montmartre-u zavjet siromaštva, čistoće i revnovanja za spasenje ljudskih duša. Dne 27. IX. 1540. potvrdio je papa Pavao III. konstitucije te novoosnovane zajednice, koja se prozva »Societas Jesu« — Družba Isusova. Od tog je dana D. I. postala prava duhovna vojnička garda katoličke Crkve, koja se svagda isticala viteškim biljegom borbenosti za kraljevstvo Kristovo, te zadobila u eminentnom smislu riječi ime »Ecclesiae militantis«. Viteški duh D. I. doskora je sve jače dolazio do izražaja u njezinom mnogostrukom djelovanju, kako u borbi za obranu kraljevstva Kristova, tako u promicanju njezinih probitaka, sve u znaku devize: »Omnia ad maiorem Dei gloriam!«

1. Boj protiv krivovjerja. Kad je Luterovo krivovjerje povuklo u svoj vrtlog veći dio Njemačke, zaprijetila je opasnost, da se to krivovjerje proširi i među drugim narodnostima unaokolo. U toj pogibli D. I. uložila je najjaču svoju snagu u to, da poput jakog bedema zaustavi širenje hereze u Poljskoj, Austriji, Mađarskoj, Hrvatskoj, Francuskoj i Engleskoj, bilo izravno katehezom, da se katolički puk temeljito pouči u vjerskim istinama, bilo neizravno, uzgojem mladeži, osobito svećeničkog i redovničkog pomlatka, da bude dorastao borbi protiv krivovjerja. Borba bila je naročito žestoka u Engleskoj, gdje je potekla i mučenička krv Campiona i drugova. U Njemačkoj stajao je na čelu te borbe sv. Petar Kanizije, a i kod nas imamo iz tog doba mučenika bl. Marka Križevčanina, koji je primio svoj odgoj kod Isusovaca. Neslomiva energija D. I. ne samo da je uspješno zaustavila širenje krivovjerja, nego je i pozitivno dala snažan poticaj za obnovu katoličkog vjerskog i moralnog života, a osobito za procvat bogoslovske znanosti. Stoga se punim pravom može reći, da je D. I. bila jedan od najzaslužnijih faktora u provedbi istinske katoličke reformacije protiv lažne reformacije, ili točnije rečeno, protiv vala destruktivne revolucije Luterova vjerskog otpada.

2. Misijska djelatnost. Drugo prostrano polje djelovanja jest njezina golema misijska djelatnost. Već sam osnivač D. I. sv. Ignacije želio je, da svim žarom duše započne misijsko djelovanje među muslimanima u Palestini, ali taj prvi njegov korak nije uspio. Putevi Božje providnosti omogućili su uspjehe misijskom djelovanju tek njegovom drugu, sv. Franji Ksaverskom, koji je postao apostolom istočne Azije počevši od prednje Indije do japanskih otoka te je svojom rukom pokrstio oko milijun obraćenika. Djelo sv. Ksavera nastavili su mnogobrojni misionari D. I. nesavladivim heroizmom ne samo u Aziji,

nego i po svim ostalim kontinentima svijeta uz cijenu krvi mnogih mučenika. Osobito je za pokrštavanje afričkih crnaca zaslužan sv. Petar Klaver, koji je pokrstio oko 300.000 duša. Tako je D. I. obilato nadoknadila gubitke vjernika, nastale u Evropi otpadom protestantizma, jer je privela mnoštvo obraćenih naroda Azije, Afrike i Amerike u krilo katoličke Crkve. D. I. posvećuje i u današnje doba cvijet svoje snage i aktiviteta misijskom apostolatu širenja svete vjere među neznabošcima, jer od ukupnog broja njezinih članova djeluju njih 3484, t. j. 17%, kao misionari, raspršeni po različitim stranama svijeta, podijeljeni na 51 misijsko područje, koje vodi brigu oko obraćenja 190 milijuna neznabožaca. Među misijskim ustanovama D. I. napominjemo tek najznatnije: 15 sveučilišta sa 10.289 studenata; 12.274 misijske škole što ih polazi oko pola milijuna mladeži; 1938 mladića kandidata svećeničkog staleža; 28 tiskara, 106 misijskih časopisa; 107 sirotišta, 33 bolnice; 7 bolnica za gubavce; 294 dispanzera. U misijskim područjima jedne od najtežih misija u Bengaliji i među afričkim crncima djeluje s velikom požrtvovnošću i nekoliko Hrvata članova D. I.

3. Unutrašnje misije. Pored misija u neznabožackim krajevima veoma je zamašno djelovanje D. I. u unutrašnjim misijama, gdje se radi na obnovi i preporodu vjerskog i čudorednog života kršćanskog puka. Na tom području, osobito u posljednjih nekoliko decenija, duguje ovoj družbi i hrvatski narod veliku zahvalnost. U svrhu promicanja vjerskog života služi također njihova propaganda dobre štampe, promicanje duha pobožnosti pomoću apostolstva molitve, Marijinih kongregacija, štovanja Presvetog Srca Isusova i različitih drugih akcija. Osobito su važno sredstvo za duhovnu obnovu katoličkog klera i lajkata duhovne vježbe po metodi sv. Ignacija, što ih D. I. upriličuje diljem katoličkog svijeta. U vezi s time razumljivo je, da D. I. vodi brigu o tom, kako joj ne bi manjkalo vrsnih propovjednika i prokušanih duhovnih vođa, pa zato i nalazimo u njoj imena velikih govornika, kao što su: Bourdaloue, Segneri, Vieira, Skarga, Hunolt, Ravignan, Roh, Felix, Abel i dr.

4. Odgoj mladeži. Jedno od najintenzivnijih područja djelatnosti D. I. jest odgoj mladeži, komu je ona od prvih vremena svog opstanka posvećivala posebnu pažnju. Klaudije Aquaviva, peti general D. I., duboko je shvatio važnost problema vrsnih uzgojitelja i profesora mladeži, te je u tu svrhu sam zasnovao naučni plan »Ratio studiorum« s pripadnim pedagoško-metodičkim uputama za uspješan uzgoj mladeži. Poslije nekoliko decenija opstanka D. I. izašli su svuda na glas njezini odgojni zavodi, koje je podizala u velikim kulturnim centrima, a i u znatnijim provincijskim gradovima pod imenom kolegijâ i akademijâ, kamo su najodličniji krugovi slali cvijet mladeži, da se odgaja i poučava u osnovnom znanju i umijeću, i da stječe akademsku naobrazbu. Kao snažno po-

magalo u vjerskom odgoju mladeži služile su Isusovcima Marijine kongregacije, iz kojih redova i danas izlazi elita pobornika katoličke akcije. Nije stoga čudo, da je D. I. zbog svoga uspješnog uzgojnog i naučnog djelovanja stekla toliko povjerenje i priznanje, da je u vrijeme tik prije svog ukinuća brojila oko 200.000 pitomaca u svojim odgojnim zavodima. Za vrijeme pak samog ukinuća D. I. ruska carica Katarina II. uzima Isusovce pod svoju zaštitu i dopušta im da u njezinom carstvu drže svoje odgojne zavode i škole, ne dopuštajući da se u njezinom carstvu proglašuju papinski breve o ukinuću družbe.

D. I. stekla je također velikih zasluga za odgoj i školstvo u hrvatskom narodu. Dubrovnik, kao hrvatska »Atena«, primio je prvi već g. 1560. Isusovce, koji su tu osnovali glasoviti »Collegium Ragusinum«, gdje je primala naobrazbu mnogobrojna dubrovačka inteligencija, naročito književnici i diplomati. God. 1606. osnivaju Isusovci kolegij (gimnaziju) u Zagrebu, a g. 1638. dodaju mu filozofiju (akademiju) i teologiju. Nadalje osnivaju gimnazije: na Rijeci g. 1610; u Varaždinu 1630; u Požegi 1698; u Osijeku 1702; u Beogradu 1724; u Petrovaradinu 1765. U vrijeme dakle teške borbe hrvatskog naroda za svoj opstanak Isusovci daju hrvatskoj mladeži kulturu ravnu onoj drugih zapadnih evropskih naroda; i time stiču sebi neprocijenjene zasluge za hrvatski narod, da je u kulturi ravan ostalim zapadnim kršćanskim narodima.

5. Promicanje znanosti. Kruna kulturno-odgojnog djelovanja D. I. jest njezin snažan udio u svim područjima znanosti, naročito filozofije i teologije. Kolikih je zasluga stekla D. I. na tom području do danas, vidi se po tom, što ona uživa posebno povjerenje najviše crkvene uprave, koja joj povjerava vodstvo najviših crkvenih uzgojnih i naučnih zavoda, kao što je n. pr. odgojni zavod za elitu katoličkoga klera »Germanicum« u Rimu, zatim papinsko sveučilište »Gregoriana«, Papinski Biblijski Institut u Rimu i u Jerusalemu, i Orijentalni Institut u Rimu. Osim toga D. I. dala je katoličkoj Crkvi čitavu falangu prvorazrednih naučnih stručnjaka tako, da je po njima sama družba smatrana redom stručnih učenjaka i profesora. Već na crkvenom saboru u Tridentu počašćeni su pohvalom otaca kao najbolji teolozi članovi D. I. Laynez i Salmeron. Među svijetlim imenima naučenjaka priznata je svetačka aureola crkvenih učitelja sv. Robertu Belarminu i sv. Petru Kaniziju. U plejadi naučnih stručnjaka ističu se u struci: skolastičke filozofije: Taparelli, Liberatore, Cathrein, Hontheim, Urbaburu, Monaco, Remer, Donat, T. Pesch; dogmatičari: Suarez, de Lugo, Lessius, Molina, Perrone, Franzelin, Mazzella, Palmieri, Wilmers, Kleutgen, Billot, Ch. Pesch; biblicisti: Maldonatus, Cornelius a Lapide, Ribera, R. Cornely, Hummelauer, Knabenbauer, Fonck (osnivač pap. Bibl. instituta); moralisti: Toletus, Sanchez, Busenbaum, Gury, Ballerini, Buceroni, Reuter, Lehmkuhl, Veermersch, Noldin; kanoisti:

Schmalzgrueber, Nilles, Ojetti, Wernz, Vidal, Capello; u crk. v. povijesti: Družba Bolandista u Bruxellesu, koja je pokrenula kolekciju »Acta Sanctorum«, Harduin i Granderath kao povjesničari koncilâ, Grisar, Pallavicini, Gretser, Farlati, Schneemann i dr.; ascetičari: Ignacije Loyola, Rodriguez, De Ponte, Nierenberg, Surin, Lallement, Scaramelli, Chaignon, A. v. Doss, Meschler. Na područjima svjetovnih znanosti, osobito prirodnih, također su poznata imena učenjaka D. I.: u astronomiji i matematici: Ricci, Schall, Verbiest, Grimaldi, Cysat, Guldin, Zucchi, Secchi, Belgrado, Hagen i Hrvat Ruđer Bošković; u botanici: Boym, Cobo, Kamel, D'Incarville, Charlevoix; biolog: Wasmann; arheolozi: M. Martin, Kircher, Mannhart, Strassmayer, Kugler; historici: Mariana, Brouwer, Brunner, Balbinus, Daniel, Naruszewicz; povijest umjetnosti i literature: Tiraboschi, Andres, Denis, Longhaye, Baumgartner, Braun; umjetnici: Seghers, Dal Pozzo, De Breul; filozofi: De Nobili, Perpignan, Alvarez, Torsellino, Pontanus, Gretser, Perzivales, Beschi, Colonia; pjesnici: Bidermann, Spee, Balde, Sarmbiewsky, Avancini, Rosacinus, Bresciani, Hopkins. Za hrvatsku literaturu pripadaju u broj zaslužnih njezinih predstavnika svijetla imena prvih gramatičara i leksikografa: Kašića, Mikalje, Habelića, Arderija della Bella, Sušnika, Jambrešića; pjesnika: Ignjata Đorđića i nedavno preminulog M. Pavelića.

6. Uzori svetačkog života. Kao najljepši ures D. I. treba da na posljatku spomenemo divnu četu svetačkih uzora, koje je Crkva podigla na čast oltara, i to među njima 23 sveca i 139 blaženika, a u toj četi imade 134 mučenika.

U vremenu 400-godišnjeg svog opstanka proživljavala je D. I. teške borbe u obrani od svojih neprijatelja, a naročito u bojevima za obranu Crkve Kristove. Neprijatelji D. I. nisu se u toj borbi žicali ni najcrnijih kleveta protiv nje. Providnost Božja dopustila je, da družbu Isusovu zadesi i najteža kušnja ukinuća za pape Klementa XIV., što je proglašeno papinskim breveom »Dominus ac Redemptor« od 21. VII. 1773. Od toga dana održala je D. I. kontinuitet svog opstanka jedino na području Rusije, gdje je carica Katarina II. spriječila proglašenje pomenutog ukinuća. Ali nakon ove najteže kušnje slijedio je tim utješniji trijumf pravde. Za pape Pija VII. počela je Sv. Stolica djelomično dizati zabranu D. I., dok napokon nije isti papa dne 7. VIII. 1814. bulom »Sollicitudo omnium ecclesiarum« sasvim ukinuo zabranu i dopustio općenitu obnovu D. I. Od toga vremena D. I. počela je obnovljenom snagom kao pomlađena opet razvijati svoje plodosno djelovanje po uzoru svojih starih tradicija na svim područjima spasonosnog rada za promicanje slave Božje.

D. I. posebno je zadužila i hrvatski narod svojim blagotvornim djelovanjem posljednjih nekoliko decenija na vjer-

skom i moralnom preporadanjju katoličkog puka održavanjem misija, širenjem katoličke štampe, promicanjem duha pobožnosti apostolstvom molitve i štovanjem Presvetog Srca Isusova, a osobito uzgojnim djelovanjem među mladeži pomoću Marijinih kongregacija i u odgojnim zavodima našeg svećeničkog i redovničkog pomlatka. Neprijateljima katoličke Crkve i hrvatskog naroda bilo je njihovo djelovanje trn u oku, pa se svi još živo sjećamo one kampanje, koja je zaprijetila družbi Isusovoj, kao najjačem stupu hrvatske katoličke svijesti, izgonom ili barem zatočenjem. Ali svijesna hrvatska katolička javnost podigla je jednodušno snažan protest protiv ovakova nečuvenog nasilja i time dala sjajnu zadovoljštinu i priznanje zaslužnom djelovanju D. I. kod nas.

Razumljivo je stoga, da se ove godine, na dan 27. rujna i slijedeće nedjelje, kad se slavio 400-godišnji jubilej opstanka D. I., sav hrvatski katolički narod sa srdačnom radošću priključio ovoj slavi s toplim molitvama Svevišnjemu, da i unapredak što obilnijim blagoslovom pomaže djelovanje D. I. na procvat vjerskog života hrvatskog naroda i na dobro svete Crkve, a sve pod divnim geslom: »Omnia ad maiorem Dei gloriam!«

